

УДК 376-056.26+37.018.1]:004

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.18>

Залуцький І. І., Денисюк О. М., Чечко Т. М.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ (ІКТ) У РОБОТІ З БАТЬКАМИ, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДИТИНУ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Розкривається питання ефективної взаємодії закладів освіти з батьками, які виховують дитину з інвалідністю. В умовах сьогодення в українському суспільстві актуалізується потреба такої співпраці за допомогою різноманітних технологій. Інформаційно-комунікаційні технології міцно входять в усі сфери життя людини, також це стосується й освітнього процесу. Взаємодія учасників освітнього процесу – необхідна умова повноцінного й гармонійного розвитку дітей, оскільки узгодженість між фахівцями й батьками шляхом системного використання очних і дистанційних форм роботи є запорукою цілісного впливу на особистість та отримання ефективних результатів освітньо-виховного впливу. У фокусі уваги фахівців значне місце посідає питання визначення актуальних потреб і труднощів у батьків, які підсилюються нозологією дитини з особливими освітніми потребами й визначають траєкторію зазначеної взаємодії. У контексті теми розкрито можливості впровадження нових форм і методів взаємодії з батьками за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Проведено дослідження у формі опитування з метою виявлення актуальних потреб, проблемних питань, ситуацій, з якими стикаються батьки дітей з особливостями психофізичного розвитку. Проаналізовано, що батьки зазначеної категорії дітей потребують додаткової інформації з питань виховання, навчання та догляду; поза закладом освіти залишаються в ситуації ізоляції, відчувають стрес і напруженість. Основні види підтримки респонденти отримують в закладах дошкільної освіти, приватних корекційно-розвивальних психологічних установах і центрах соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді. Презентовано рисунки й наведено приклади відповідей респондентів щодо отримання ними освітніх послуг у “Центрі розвитку дитини “Я+сім'я”, що виступив експериментальною базою. У результаті дослідження виокремлено спектр проблем, який властивий батькам дітей з особливими освітніми потребами та який потребує пильної уваги профільних фахівців у тісній міждисциплінарній взаємодії. Визначено основні форми ефективної взаємодії з батьками з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, батьки, потреби, педагоги, взаємодія, інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, діти з особливостями психофізичного розвитку.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в різних сферах діяльності стало частиною культури і необхідною нормою. Володіння ІКТ допомагає педагогу відчувати себе комфортно в нових соціально-економічних умовах, а освітньому закладу – перейти на режим функціонування і розвитку як відкритої освітньої системи.

Метою статті є розгляд питання ефективної взаємодії закладів освіти з батьками, які виховують дитину з інвалідністю за допомогою засобів ІКТ.

Враховуючи сучасні соціально-економічні умови українського суспільства та рівень розвитку технологій існує потреба в поєднанні інклюзивної освіти та інформаційно-комунікаційних технологій.

У вітчизняних працях вже є певні напрацювання щодо впровадження ІКТ в освітню практику. Так, Т. Марковська розкриває стан і перспективи впровадження ІКТ в середовищі дошкільної освіти. Зокрема, наголошує, що інформаційне середовище кожного закладу дошкільної освіти містить значну кількість методичних матеріалів та інформаційних ресурсів. Портали установ призначені для надання дітям, батькам та педагогам всебічної інформації про свою діяльність, здобутки, плани. Завдяки веб-сайту суб'єкти освітнього процесу можуть обмінюватися досвідом, опановувати інноваційні технології, дистанційно працювати. Т. Марковська акцентує увагу на тому, що портали дошкільних установ розширюють кордони спілкування педагогів і батьків, дозволяють останнім бути активними учасниками освітнього процесу [4, с. 31].

Л. Шишолік досліджувала питання ІКТ у дошкільній освіті в контексті методичних аспектів. При цьому відзначає, що інформаційно-комунікаційні технології можна успішно використовувати як в освітній діяльності педагогів, так і в управлінській, методичній роботі. На її думку, застосування комп'ютера, мультимедіа та інформаційних технологій у якості дидактичних засобів використовується для підвищення мотивації та індивідуалізації навчання. Зокрема, дослідниця наголошує на підвищенні рівня педагогічної компетентності батьків та їхньої співпраці із закладом як результати впровадження ІКТ [3, с. 5].

Відповідно до оновленого Закону України “Про освіту” інклюзивне навчання визначається як система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників [7]. Зокрема, передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку [6, с. 13].

Так, у Саламанській декларації та рамках дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами (далі – ООП) зазначається, що освіта дітей з ООП є спільним завданням батьків і фахівців. Позитивне ставлення до цього з боку батьків сприяє інтеграції в школі та суспільстві. Батьки потребують підтримки, щоб виконувати свою роль батька дитини з особливими освітніми потребами. Роль сімей і батьків можна було б покращити шляхом надання необхідної інформації простою і зрозумілою мовою; врахування потреб в інформації

та професійній підготовці для батьків є особливо важливим завданням у культурних середовищах, в яких відсутня сформована традиція шкільного навчання. Як батьки, так і викладачі можуть потребувати підтримки і заохочення в тому, що стосується навчання спільній роботі як рівноправних партнерів [5].

Взаємодія в освітньому процесі в широкому сенсі цього терміну, розуміється як процес взаємного впливу суб'єктів один на одного з певною метою. Оскільки мова йде про взаємодію двох суб'єктів освітнього процесу, доцільно розглянути категорію "педагогічна взаємодія". Такий процес має дві сторони, зокрема:

1) функціонально-рольову: учасники взаємодії повинні розуміти і приймати функції один одного. Педагог повинен розуміти пріоритетну роль сім'ї у вихованні та розвитку дитини, а батьки повинні чітко усвідомлювати, яка роль освітнього закладу в освіті та розвитку дитини;

2) особистісну: педагоги і батьки визнають і приймають індивідуальні та особистісні особливості один одного. Педагог повинен мати чітку установку на те, що кожна сім'я унікальна, має свої особливості, потреби, запити; а батьки повинні приймати педагога як особистість зі своїми інтересами, особливостями.

Водночас важливо звертати увагу на психологічні стани, потреби, труднощі самих батьків дітей з ООП. Оскільки робота з батьками цієї категорії дітей має свою специфіку, часто визначається та підсилюється нозологією дитини.

Як зазначають дослідники Л. Стасюк та М. Слюсар, труднощі, які постійно відчуває сім'я із дитиною з особливостями психофізичного розвитку, куди більше відрізняються від повсякденних турбот, якими живе сім'я, котра виховує дитину з нормотиповим розвитком. Практично всі функції, за невеликим винятком, в таких батьків не реалізуються або виконуються не повністю [8]. Відтак, це може позначатися на розвитку дитини, її вихованні та освіті, якості життя всієї сім'ї, а також унеможливити повноцінне задоволення потреб дітей і батьків.

З огляду на особливості психофізичного розвитку дітей та їх соціалізації слід наголосити на специфічних потребах, які відрізняються від потреб здорових однолітків, вимагають більшої уваги та турботи від дорослих, зокрема, від батьків. А потреби батьків, безпосередньо, пов'язані з потребами дітей, що ускладнені їх інвалідністю та впливають на життєдіяльність усієї сім'ї [9].

Як зауважують Г. Абрамович, Т. Валентьева спільна робота педагогів та батьків щодо формування особистості дитини з перших років її життя має не лише педагогічне, а й глибоке соціальне значення. Важливо вирішувати завдання всебічного виховання дітей об'єднаними зусиллями педагогічних колективів та батьками дошкільного закладу [1; 2].

Таким чином, взаємодія педагога з батьками вихованців має ґрунтуватися на співпраці, яка в свою чергу, характеризується узгодженістю і злагодженістю дій і думок. При цьому є важливим врахування особливостей потреб та психологічних станів батьків дітей з ООП.

Відтак, основними принципами співпраці педагогів з батьками визначаємо: розуміння педагогами і батьками функцій і ролі один одного у вихованні та освіті дитини дошкільного віку; максимально повне, делікатне вивчення сім'ї дитини; відкритість педагога до батьків; активна позиція педагогів та батьків; зворотній зв'язок для вивчення думок батьків.

Використання інформаційних технологій в освіті дає можливість істотно збагатити, якісно оновити освітній процес та підвищити його ефективність. Поєднання ІКТ пов'язано з двома видами технологій: інформаційними та комунікаційними.

Інформаційна технологія – це комплекс методів, способів і засобів, що забезпечують зберігання, обробку, передачу та відображення інформації і орієнтованих на підвищення ефективності і продуктивності праці. На сучасному етапі методи, способи і засоби безпосередньо взаємопов'язані з комп'ютером (комп'ютерні технології).

Комунікаційні технології визначають методи, способи і засоби взаємодії людини з зовнішнім середовищем (зворотний процес також важливий). У взаємодії комп'ютерні технології займають важливе місце. Вони забезпечують, комфортну, індивідуальну, різноманітну, високоінтелектуальну взаємодію об'єктів комунікації.

ІКТ дадуть можливість будь-якому педагогу безпосередньо виходити в інформаційний простір як зі зверненням за методичною допомогою в різні сервісні служби, так і з трансляцією свого досвіду роботи. Проводячи аналогію між традиційними формами роботи з батьками і тими ж формами, але тільки з використанням ІКТ, очевидно, що такі форми роботи з батьками дійсно мають місце бути і є ефективними.

Однією з найбільш ефективних форм роботи з батьками є наочна інформація. Сюди включені батьківські куточки, папки-пересування, сімейні і групові альбоми, фотовиставки тощо. Проте сучасні батьки не завжди звертають увагу на такі стенди, рідко читають оголошення, поки педагоги не звернуть на це їхню увагу. Тому при оформленні інформаційних куточків для батьків доцільно користуватися ІКТ (весь матеріал створюється з використанням програм Microsoft Office та зберігається в хмарних сховищах, наприклад на Google Диску і надається спільний доступ всім батькам) та розміщується на офіційному веб-сайті закладу. Барвистий і правильний дизайн підбраного матеріалу допомагає батькам полегшити сприйняття потрібної інформації. І, як правило, все яскраве запам'ятовується та більше привертає увагу батьків.

Важливим елементом використання ІКТ для більш ефективної взаємодії з батьками є проведення тематичних батьківських зборів, консультацій, конференцій, семінарів-практикумів з використанням матеріалів, розроблених у програмі Microsoft PowerPoint. Створюючи презентації, фахівець може надати як теоретичний матеріал, так і показати слайд-шоу, використати фото та відеоматеріали.

Досить поширеною формою, яка дає можливість познайомити батьків з навчальним закладом, його правилами, традиціями, особливостями виховно-освітньої роботи, є день відкритих дверей. Можна провести екскурсію по закладу з відвідуванням груп, провести бесіду з батьками. А можна, завдяки ІКТ, показати все це в формі рекламного відеоролика на офіційному веб-сайті та сторінках в соціальних мережах закладу.

Наявність у освітнього закладу власного офіційного веб-сайту в мережі Інтернет надає батькам можливість оперативно отримати офіційну інформацію про його життєдіяльність. Перелік інформації регламентованій нормативно-правовими документами.

Ефективній, партнерській взаємодії батьків між собою, педагогами та фахівцями в більш неформальній обстановці сприяє створення педагогами освітнього закладу сторінки в соціальних мережах. На сторінці групи батьки можуть отримати інформацію про методи збереження здоров'я дітей, правила поведінки дитини в сім'ї і в суспільстві, корисні поради щодо розвитку, навчання та виховання дітей.

Однак такий режим інформаційної взаємодії не заперечує можливості отримання індивідуальної або конфіденційної інформації. На сторінці своєї групи батькам дається можливість обговорити ті чи інші питання, що стосуються освітнього процесу, не тільки з педагогами, але також і між собою. Таке неформальне спілкування зближує батьків, педагогів, дає можливість вислухати думку батьків, їх освітні потреби і виховні запити, покращує зворотний зв'язок, дає можливість висловити свої пропозиції, побажання, незгоду з тих чи інших питань.

Використання ІКТ сприяє підвищенню ефективності взаємодії педагогів і батьків, дає можливість сформувати у батьків інтерес до питань виховання, бажання розширювати і поглиблювати наявні педагогічні знання, розвивати креативні здібності.

В рамках дослідження було проведено опитування батьків в комунальному дошкільному навчальному закладі "Центр розвитку дитини "Я+сім'я" в період пандемії квітень-травень 2020 р. У дослідженні застосовано такі теоретичні методи, як аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, а також такі емпіричні методи, як анкетування, бесіди; графічні методи зведення і обробки даних. Питання анкети спрямовані на виявлення актуальних потреб, проблемних питань, ситуацій, з якими стикаються батьки дітей з особливостями психофізичного розвитку (з інвалідністю).

Для опитування розроблено анкету, що містить 31 запитання різного типу (відкриті, закриті, з варіантами відповідей, твердженнями тощо). Анкета створена за допомогою сервісу Google Forms. Опитування відбувалося методом самозаповнення анкет онлайн.

В опитуванні брали участь 31 батьків, з них 26 (83,9 %) жінок та 5 (16,1 %) чоловіків, що свідчить про те, що в більшості випадків, вихованням дитини займаються матері. В ході анкетування було отримано такі результати. Встановлено, що більшості респондентам до 40 років (26 осіб; 87,1 %), перебувають в офіційному шлюбі (23 особи; 74,2 %), виховують одну дитину (18 осіб; 58,1 %) та не працюють (13 осіб; 41,9 %).

Серед проблем, які є актуальними на момент опитування, більшість респондентів називали нестачу коштів (21 особа; 67,7 %); відсутність профільного фахівця (16 осіб; 52 %); немає з ким залишити дитину (13 осіб; 41,9 %), брак сил по догляду за дитиною (10 осіб; 32,3 %) тощо (рис. 1).

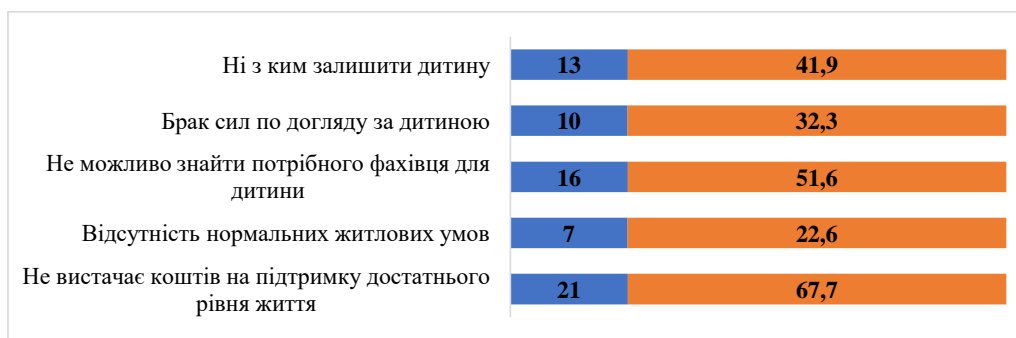

Рис. 1. Відповіді респондентів на запитання "Які проблемні питання (проблеми) наразі є для Вас актуальними?"

У процесі опитування з'ясовано, що батьки дітей з особливими освітніми потребами не задоволені обслуговуванням в державних медичних закладах (26 осіб; 83,9 %). Водночас 25 респондентів (80,6 %) відчують необхідність в консультаціях психолога.

Для повноти дослідження важливо було отримати інформацію щодо структур, які надають батькам психологічну, корекційну та матеріальну підтримку. Відтак респонденти зазначили: заклади дошкільної освіти (25 осіб; 80,6 %); приватні корекційно-розвивальні психологічні центри (21 осіб; 67,7 %); центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (8 осіб; 25,8 %).

Водночас батьки наголосили, що відчують труднощі у взаємодії із закладами соціального обслуговування. Лише 12 осіб оцінюють роботу цих установ "задовільно"; більшість 17 осіб (54,8 %) дають оцінку "незадовільно".

На запитання "Ваша оцінка діяльності неурядових (громадських) організацій, які працюють з дітьми з інвалідністю?" отримано такі відповіді: 15 осіб (48,4 %) "задовільно"; 14 осіб (45,2 %) "важко відповісти"; 2 особи (6,5 %) обрали "незадовільно".

У контексті отримання освітніх послуг, а саме щодо закладу освіти “Центр розвитку дитини “Я+сім’я”, більшість батьків (27 осіб; 87,1 %) оцінили як “задовільно” та одна особа (3,2 %) – “чудово”. Варто зазначити, що батьки потребують додаткової інформації з питань виховання, навчання дитини, догляду (21 осіб; 67,7 %). На рис. 2 представлено відповіді щодо видів цієї інформації.

Рис. 2. Відповіді респондентів на запитання “Якої саме інформації Вам не вистачає і хотіли б отримати?”

Наведемо приклади відповідей батьків на запитання “Яку допомогу (інформацію) Ви хотіли б отримувати у межах свого дошкільного навчального закладу, який наразі відвідуєте?” Серед них: “Поради по корекційній роботі та спілкуванню з дитиною”, “Як навчити дитину самостійності (одягатися, їсти тощо)”, “Питання подальшої освіти”, “Корекційні заняття з дитиною вдома”, “Психологічного характеру, входження у соціум, зміст соціальної допомоги”, “Хотілося б більше інформації про подальшу освіту дитини”; “Інформацію про розвивальні заняття вдома з дитиною в умовах карантину”, “Як правильно організувати вільний час для дитини”.

У ході опитування досліджено, що поза закладом освіти респонденти спілкуються переважно з родичами (27 осіб; 87,1 %) та з “особливими” друзями по дитячому майданчику (7 осіб; 22,6 %). Більшість батьків часто відчувають стрес, напруженість через проблеми із здоров’ям дитини (18 осіб; 58,1 %).

Наведемо приклади відповідей на запитання “Що Вам здається найважчим в організації життєдіяльності дитини?” Серед них: “Самообслуговування”, “Відсутність підтримки зі сторони суспільства, а також родичів та друзів”, “Соціальна адаптація та максимальне самообслуговування”, “Спілкування з ровесниками”; “Відсутність фахівця з яким би можна було постійно консультуватися (супровід) про стан дитини та її поведінку в період карантину”, “Не вистачає знань, як розвивати дитину психічно та фізично”, “Все важко дається”.

Виявлено, що батьки не задоволені рівнем власних знань з питань догляду та виховання дітей/дитини (14 осіб; 45,2 %) та лише 4 особи (12,9 %) задоволені. В основному більшості батькам (14 осіб; 45,2 %) у вихованні та розвитку дитини допомагають інші члени сім’ї.

У контексті зазначеного нами встановлено, що інформацію, яка допомагає у догляді та розвитку дітей, респонденти отримують переважно з таких джерел: “поради інших батьків, які виховують дітей з ООП” (24; 77,4 %); “консультації фахівців у спеціальних установах (поліклініки, заклади дошкільної освіти тощо)” (23; 74,2 %); “спеціальна література з питань розвитку та виховання” (14; 45,2 %).

Серед найбільш прийнятних та ефективних способів отримання необхідної інформації респонденти зазначили такі: “Онлайн консультація”, “Очні консультації”, “Консультації та спільні програми навчання”, “Усі можливі, для нас це дуже важливо”, “Інтернет ресурс”, “Мобільний зв’язок, зв’язок онлайн (соц. мережі, месенджери, скайп), очне”, “Живе спілкування, пошта або вайбер, періодичні зустрічі в форматі конференцій-лекцій”, “Електронне листування”, “Переписка в інтернеті, розмова по телефону”.

Серед труднощів, що виникають у батьків під час перебування в умовах карантину, респонденти виокремили такі як: “Організація занять, складності в узгодженні графіку”, “Підтримка дисципліни”, “Дитина не відвідує заняття, і не зв’язуючи на заняття вдома, певні навички у дитини втрачаються”, “Перенасиченість спілкуванням з дитиною”, “Важко організувати себе та дозвілля дитини”, “Як допомогти дитині розтратити всю енергію”, “Бажано було б отримувати завдання для занять вдома”, “Труднощів немає, у нас все життя один суцільний карантин”.

Висновки. Отже, в умовах соціально-економічного сьогодення та реформування освіти існує нагальна потреба активного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивному освітньому середовищі та роботі з батьками дітей з ООП зокрема.

Батьки дітей з ООП – це та категорія учасників освітнього процесу, яка вимагає пильної педагогічної уваги, психологічних підходів та толерантного ставлення у роботі з ними. Ці батьки мають ряд потреб, труднощів,

проблемних ситуацій, які потребують всебічної підтримки фахівців закладу дошкільної освіти протягом всього навчального року, літнього оздоровлення та у період форс-мажорних ситуацій (карантин, пандемія тощо).

Нами висвітлено основні форми ефективної взаємодії з батьками із використанням ІКТ, як от: власний офіційний веб-сайт освітнього закладу в мережі Інтернет; сторінка в соціальних мережах; проведення тематичних батьківських зборів, консультацій, конференцій, семінарів-практикумів з використанням матеріалів, розроблених у програмі Microsoft PowerPoint; день відкритих дверей та екскурсія по закладу у формі рекламного відеоролика на офіційному веб-сайті та сторінках в соціальних мережах закладу; дистанційні заняття по з дітьми скайпу, проведення вебінарів для батьків тощо.

У процесі дослідження нами були виділено проблеми, що властиві батькам дітей з особливими освітніми потребами: медичні (реабілітаційні), психологічні, педагогічні, юридичні, соціальні та матеріальні. З'ясовано, що більшість респондентів є клієнтами закладу освіти та виступають об'єктом взаємодії з ним. Встановлено, що в дошкільному навчальному закладі "Центр розвитку дитини "Я+сім'я" робота з батьками передбачає різний спектр заходів, спрямованих на надання соціально-педагогічної підтримки, різних видів допомоги та супроводу вцілому.

Подальших розвідок, на наш погляд, потребує питання посилення цифрової грамотності батьків, які виховують дітей з інвалідністю, педагогів, а також тих, хто змушений стати частиною цифрового суспільства внаслідок пандемії, розробки алгоритму надання соціально-педагогічної підтримки батькам з використанням ІКТ в умовах дистанційної освіти.

Використана література:

1. Абрамович Г. М. Педагогічне значення співпраці з сім'ями у виховному процесі дошкільного навчального закладу. *Педагогічний дискурс*. 2008. № 3. С. 13–18.
2. Валентьєва Т. І. Сутність, мета, принципи і форми співробітництва дошкільного навчального закладу з батьками старших дошкільників. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2013. №. 17 (1). С. 121–128.
3. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць / упоряд. : А. А. Волосюк ; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне : РОІППО, 2015. 85 с.
4. Марковська Т. В. Стан і перспективи впровадження ІКТ в практику дошкільної освіти. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 1. С. 29–31.
5. Міністерство освіти і науки Іспанії. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами / Міністерство освіти і науки Іспанії. 1994. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94 (дата звернення 14.05.2020).
6. Основи інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / ред. А. А. Колупаєва. Київ : А.С.К., 2012. 308 с.
7. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 12.05.2020).
8. Стасюк Л. П., Слюсар М. О. Аналіз проблем сімей, які виховують дитину з вадою слуху. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. № 2. С. 149–155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_2_27.
9. Чечко Т. М. Соціально-педагогічна підтримка батьків дітей з особливостями психофізичного розвитку в дошкільних навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Київ, 2018. 20 с.

References:

1. Abramovych H. M. (2008). *Pedahohichne znachennia spivpratsi z simiami u vykhovnomu protsesi doshkilnoho navchalnoho zakladu* [Pedagogical Meaning of Collaboration With Families at Educational Process of Pre-School Educational Institutions]. *Pedahohichniyi dyskurs*, no 3, pp. 13–18. [in Ukrainian].
2. Valentieva T. I. (2013). *Sutnist, meta, pryntsyipy i formy spivrobitnytstva doshkilnoho navchalnoho zakladu z batkami starshykh doshkilnykiv* [The Essence, Purpose, Principles and Forms of Collaboration of Preschool Establishments with Parents]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, no 17 (1), pp. 121–128. [in Ukrainian].
3. *Vprovadzhennia ta poshyrennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u roboti doshkilnoho zakladu z ditmy, pedahohamy, batkami ta hromadskistiu* [Introduction and dissemination of information and communication technologies in the work of the preschool educational institution with children, teachers, parents and the public]: tematychnyi zbirnyk prats / uporiad.: A. A. Volosiuk; za zah. redaktsiieiu L. A. Shysholik. Rivne : ROIPPO, 2015. 85 p. [in Ukrainian].
4. Markovska T. (2012). *Stan i perspektyvy vprovadzhennia IKT v praktyku doshkilnoi osvity. Komp'iueter u shkoli ta simi*, no 1, pp. 29–31. [in Ukrainian].
5. Ministerstvo osvity i nauky Ispanii. (1994). *Salamanska deklaratsiia ta ramky dii shchodo osvity osib z osoblyvymy osvitnimy potrebamy*. [The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education], available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94 (accessed 14.05.2020). [In Spain].
6. *Osnovy inkluzyvnoi osvity* (2012). [Fundamentals of inclusive education] : navch.-metod. posib. / red. A. A. Kolupaieva. Kyiv. 308 p. [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada Ukrainy (2017). *Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII*. Verkhovna Rada Ukrainy : ofits. veb-portal. Baza danykh: Zakonodavstvo Ukrainy. available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (accessed 12.05.2020). [in Ukrainian].
8. Stasiuk L., Sliusar M. *Analiz problem simej, yaki vykhovuiut dytynu z vadoiu slukhu* [Analysis of the problems of families raising a child with hearing defect]. *Pedahohichniyi chasopys Volyni*. 2017, n. 2. pp. 149–155, available at : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_2_27 (accessed 12.05.2020). [in Ukrainian].
9. Chechko T.M. *Sotsialno-pedahohichna pidtrymka batkiv ditei z osoblyvostiamy psykhofizychnoho rozvytku v doshkilnykh navchalnykh zakladakh* [Social and pedagogical support of parents of children with peculiarities of psychophysical development in pre-school educational institutions]: avtoref. dys. ...kand. ped. nauk : 13.00.05. Kyiv. 2018. 20 s. [in Ukrainian].

Zalutsky I. I., Denysiuk O. M., Chechko T. M. The use of information and communications technology (ICT) in work with parents who bring up a child with a disability

The article reveals the issue of effective interaction of educational institutions with parents raising a child with disabilities. In today's conditions, the need for such cooperation with the help of various technologies is actualizing in the Ukrainian society. Information and communication technologies (ICT) are firmly embedded in all spheres of human life, as well as in the educational process. Interaction of participants in the educational process is a necessary condition for full and harmonious development of children, as coordination between professionals and parents through the systematic use of face-to-face and remote forms of work is a guarantee of holistic impact on the individual and effective educational results. In the focus of attention of specialists is a significant issue of determining the current needs and difficulties of parents, which are exacerbated by the nosology of the child with special educational needs (PD) and determine the trajectory of this interaction. In the context of the topic, the possibilities of introducing new forms and methods of interaction with parents with the help of ICT are revealed. The research was conducted in the form of a survey in order to identify current needs, problematic issues, situations faced by parents of children with special needs. It is analyzed that parents of this category of children need additional information on education, training and care; outside the educational institution remain in a situation of isolation, feel stress and tension. Respondents receive the main types of support in preschool education institutions, private correctional and developmental psychological institutions and centers of social services for families, children and youth. Drawings are presented and examples of respondents' answers about receiving educational services at the Center for Child Development "I + Family", which acted as an experimental base. The study highlights a range of problems that are inherent in the parents of children with SEN, and which requires close attention of professionals in close interdisciplinary interaction. The main forms of effective interaction with parents with the use of information and communication technologies are identified.

Key words: information and communication technologies, parents, needs, teachers, interaction, inclusive education, children with special educational needs, children with special needs.

УДК 378.147: 811

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.75.19>

Зевако В. І.

**ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ
(НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ)**

Розглянуто сутність понять "лінгвокраїнознавчий аспект" викладання української мови як іноземної, "лінгвокраїнознавча компетенція", "лінгвокраїнознавство". Проаналізовано дослідження українських учених у галузі лінгводидактики щодо трактування названих понять. Констатовано, що лінгвокраїнознавчий підхід забезпечує знання про українські реалії, традиції і звичаї, усвідомлення семантики мовних одиниць, головним чином лексичних, із національно-культурним компонентом. Лінгвокраїнознавчу компетенцію кваліфіковано як складову частину професійної комунікативної компетенції, зазначено, що вона включає історико-географічну інформацію, знання державного устрою і культури країни, мову якої вивчає іноземний студент. Підкреслено, що лінгвокраїнознавство поєднує фонетичний, лексико-семантичний, граматичний, стилістичний аспекти навчання іноземної мови з національно-культурним компонентом мовного матеріалу. Серед засобів формування лінгвокраїнознавчої компетенції названо лексику на позначення реалій країни, де навчається іномовний студент, фразеологічні елементи, які містять відомості про характерні національні особливості, вивчення відповідних текстів під час аудиторних занять та самостійної роботи тощо. Наголошено, що головним засобом подання лінгвокраїнознавчої інформації автор вважає текст. Репрезентовано приклади використання і впровадження текстового матеріалу до теми "Я хочу розказати про себе, про свою сім'ю, про свою країну", яку вивчають чужоземні студенти І курсу Тернопільського національного університету імені І. Я. Горбачевського. Проаналізовано систему передтекстових і післятекстових вправ і завдань, спрямованих на формування як лінгвістичних норм, так і знань про країну (країни), міста, мови тощо. Підтверджено, що відомості про рідні країни і мови, поряд із матеріалом про Україну, сприятимуть вивченню нової мови і стимулюватимуть формування полікультурної особистості.

Ключові слова: українська мова як іноземна, лінгвокраїнознавчий аспект, лінгвокраїнознавча компетенція, лінгвокраїнознавство, текст, полікультурна особистість.

Реальні умови спілкування в сучасному світі під час вивчення іноземної мови передбачають засвоєння певної кількості позамовної інформації. Це стосується і навчання української мови як іноземної. Лінгвокраїнознавчий аспект важливий для інтеграції чужоземного студента в українське соціальне й мовне середовище, повноцінної комунікації, а також для збереження власних традицій та національної ідентичності.

Лінгвокраїнознавчий підхід дає змогу розв'язати важливі завдання у формуванні комунікативної компетенції: він забезпечує знання про культуру, історію, соціально-політичний устрій, реалії, традиції і звичаї України, знання мовних одиниць із національно-культурним компонентом семантики, розвиває здатність сприймати українську мову в її культурноносній функції, сприяє залученню до діалогу культур, усвідомленню сутності мовних явищ, ролі мовних одиниць у комунікативних процесах [6, с. 255–256].